



Peter Dahlén om

THE PRIDE OF THE YANKEES

Den exemplariske idrottshjälten

Peter Dahlén

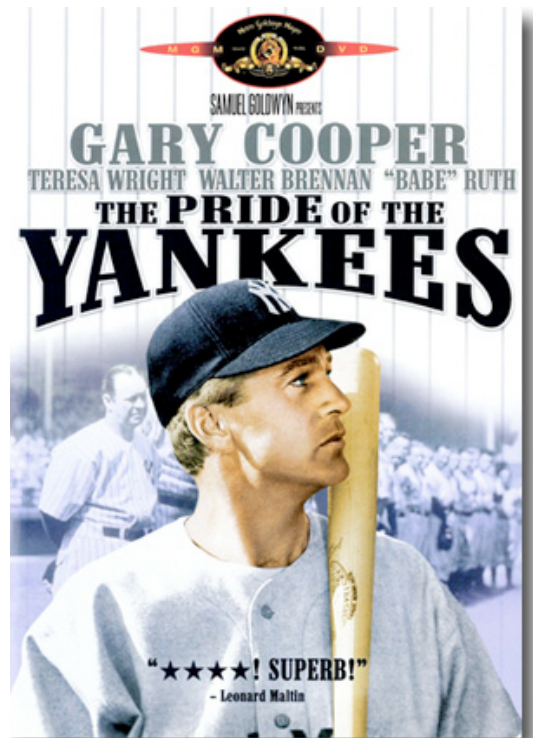
Institutt for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen

Till de allra största legendarerna inom amerikansk sport i allmänhet och baseball i synnerhet hör Lou Gehrig. Hans levnadstid blev kort – Gehrig föddes 1903 i en tysk immigrantfamilj och dog 1941 i en neurologisk sjukdom, amyotrofisk lateralskleros (ALS), strax innan han skulle ha fyllt 38 år. Det han fick utträttat på och utanför baseballarenan kommer dock att leva för evigt. Gehrig spelade rekordmånga matcher på rad, 2.130, för The New York Yankees, med vilka han vann sex mästerskap (det gamla rekordet var på 1.307 raka matcher). För denna sin hållbarhet som spelare erhöll han smeknamnet ”Iron Horse”. I *Nordisk Familjeboks Sportlexikon*, band 7, Supplement (1949), skrevs att Gehrig ansågs vara

alla tiders störste first baseman (målman vid första basen) och en av de bästa hitters (slagmän) baseballen haft. Åren 1931 och 34 blev han homerunchampion genom att göra resp. 46 och 49 homeruns (lopp runt banan utan uppehåll vid baserna). Han var den förste, som fick sitt namn inristat som ”odödlig” i ”Baseballsportens minneshall”, och han sörjdes vid sin bortgång som en furste – tiotusentals människor defilerade förbi hans kista, och New Yorks offentliga byggnader flaggade på halv stång. (s. 630 f)

Med ”Baseballsportens minneshall” äsyftas The National Baseball Hall of Fame and Museum i Cooperstown, New York, uppfört 1939 till baseballsportens 100-årsjubileum.

Gehrigs karriär tog fart då han som 17-åring fick följa med sitt skollag till en finalmatch i Chicago där han slog bollen utanför idrottsplatsens inhägnad, vilket vanligtvis kanske hände en gång under en säsong, när seniorena spelade. Därefter ordnade Columbiauniversitetets tränare en friplats åt Gehrig vid universitetet. Efter ett tävlingsfritt ”uppbyggnadsår” debuterade Gehrig



1922 för Columbia, men redan året därpå var han färdig för professionell nivå, värvad till New York Yankees. I nära två år förbereddes han här metodiskt, och när en av de ordinarie spelarna blev sjuk fick han sin chans, i juni 1925: Gehrig fick rycka in som first baseman och inledde därmed sin obrutna serie av 2.130 matcher. År 1938 var Gehrig inte fullt lika bra som vanligt och året därpå konstaterades att han led av en mystisk sjukdom, besläktad med barnförlamning.

Den 4 juli 1939, nationaldagen, höll den då 36-årige Gehrig ett värdigt och känslösamt avskedstal på Yankee Stadium till följd av sin sjukdom, ett tal som tillhör de verkligt legendariska händelserna i amerikansk idrottshistoria. Under sina sista år var Gehrig anställd som skyddskonsulent för villkorligt frigivna ungdomar i New York, något han betraktade som sin speciella livsuppgift.

Mytologisering

Gehrigs legendstatus bekräftades genom filmatiseringen av hans liv, *The Pride of the Yankees* (1942), samtidigt som filmen bidragit till mytologiseringen av honom som en exemplarisk idrotts hjälte. Med mytologisering avses här ett förstärkande av vissa för den samtida kulturen viktiga, eftersträvansvärda och förebildliga egenskaper och hållningar. Filmen inleds med följande text:

This is the story of a hero of the peaceful paths of everyday life. It is the story of a gentle young man who, in the full flower of his great fame, was a lesson in simplicity and modesty to the youth of America.

He faced death with that same valor [mod] and fortitude [tapperhet] that has been displayed by thousands of young Americans on far-flung fields of battle. He left behind him a memory of courage and devotion that will ever be an inspiration to all men.

This is the story of Lou Gehrig.

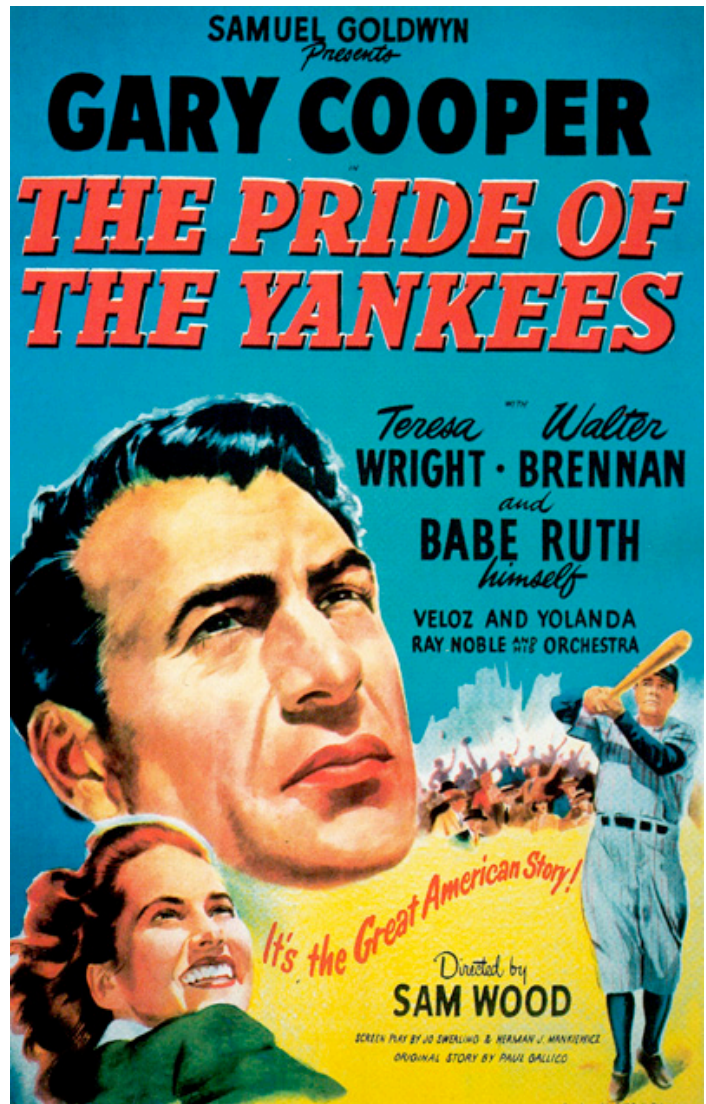
Filmen kom 1942, mitt under andra världskriget, och man kan notera den patriotiska jämförelsen mellan basebollsportens och krigets slagfält, båda arenor där män kan uppvisa mod, tapperhet och offervilja i lagets eller nationens namn. *The Pride of the Yankees* var också den första biografiska Hollywood-filmen om en basebollspelare. Under 1930-talet, då ljudfilmen slagit igenom, växte biografiska filmer om kända personer fram på bred front. Det skulle dock dröja till 1940 innan det gjordes en stor satsning på en biografisk film om en idrottsstjärna, fotbollstränaren i Notre Dame, norskfödde Knute Rockne: *Knute Rockne – All American*.^[1] Framgången med denna film gav

Hollywood blodad tand och 1942 kom den andra stora filmen om en autentisk idrottsstjärnas liv, dvs. *The Pride of the Yankees*. Därefter blev sådana filmer allt vanligare, särskilt efter kriget och under det kalla krigets 1950-tal.

Förutom att vara den första "biopic" (biographic picture) om en basebollspelare var *The Pride of the Yankees* även en föregångsfilmen på andra sätt. Den bröt konventionen med att associera baseball på film med breda komedier (exempelvis Harold Lloyd's *Speedy*, 1928). Genom att bli en stor kassasuccé bevisade *The Pride of the Yankees* för det tredje också att baseball kunde göras spännande och populär även på biotekarna och för en publik som kanske i utgångspunkten inte var så intresserad av baseball.^[2] Detta bevisades, för det fjärde, av att filmen möttes av goda recensioner även utomlands, exempelvis i England. Filmen gick också upp i Sverige 1943, där den fick titeln *Bragdernas man*, och i Danmark 1949, under titeln *Når mænd er bedst*.

Framgången för *The Pride of the Yankees* – den nominerades för Oscar i inte mindre än elva kategorier och vann en för bästa filmklippning – kan också förklaras av att filmen förutom att bygga vidare på konventioner från tidigare biografiska filmer om statsmän, uppfinnare och andra kända, historiska personer, lånar element från olika genrer, såsom melodramat, romantisk komedi samt mer tillskrivad "screwball comedy", kännetecknad av dominerande kvinnofigurer.^[3] *The Pride of the Yankees* har sedan kommit att utgöra den matris från vilken i stort sett alla efterkommande baseballbiografier på film utformats.^[4]

I *The Pride of the Yankees* betonas tre aspekter av Gehrig i egenskap av hjältefigur : 1) Hans talang och naturbegåvning för baseball, 2) hans oskuldsfulla barnasinne och 3) hans arbetsetik.^[5] I detta skiljer sig bilden av Gehrig från bilden av hans lagkamrat Babe



Filmaffischen till *The Pride of the Yankees*

Ruth, eftersom Ruth var betydligt mer av lättsinnig slarver och gamång. Att Gehrig i filmen spelas av Gary Cooper förstärker bilden av honom som en tystlåten och beskedlig genom-amerikansk vardagshjälte, eftersom detta var karaktärer som Cooper förknippades med i sina filmroller. Cooper, som tidigt medverkade i romantik- och äventyrsfilmer men som senare blev mest känd inom västerngenren, personifierade den starke, tyste amerikanen, en färdig handlingens man.

Från pojke till man

Lou Gehrig var alltså son till tyska immigranter och i filmen lyfts deras arbetarklasstillvaro, starka familjeband och möjligheten att skapa sig ett bättre liv ("upward mobility") fram som grunden till hans orubbliga arbetsetik. Lous familj beskrivs också som ett matriarkat där modern bestämmer. Hon arbetar i köket hos en studentförening på Columbia University och vill att sonen Lou en gång ska få möjlighet att studera där och bli ingenjör som moderns idoliserade bror, Onkel Otto. Moderns höga ambitioner för sonen Lou, hennes enda barn, ger honom själslig styrka men är också ett hinder i hans karriär som baseballspelare, eftersom hon ser det som en meningslös och bortkastad sysselsättning: Lou ska bli ingenjör och därmed basta, eller som hon säger: "In this country, you can be anything you want to be." Lous far, en enkel portvakt, skildras som en i förhållande till sin hustru undfallande toffelhjärte – han är också fysiskt mindre än hon, vilket förstärker intrycket.

Lou är en snäll och varmhjärtad son som gärna vill vara modern till lags, och därför börjar han studera på Columbia. Där gör han sig känd som en god baseballspelare i skollaget, och blir invald i studentföreningen där hans mor sköter köket. Det finns emellertid också de som försöker förlöjliga hans blyga bortkommenhet. När en ondsint föreningskamrat ordnar ett elakt spratt för honom i samband med en skolbal brister det för Lou, som står upp för sin stolthet och sitt egenvärde genom att slå ner honom. Lou är nu på väg att bli en man och en självständig individ, som inte låter någon sätta sig på honom.



Lobby card för *The Pride of the Yankees*

En liknande utveckling sker i förhållande till modern. Lou avböjer först ett erbjudande om att få kontrakt med ett baseballag – han ska bli en ingenjör, precis som mamman vill. Ironiskt nog är det modern som gör att han ändå väljer att skriva på för New York Yankees. Modern blir nämligen sjuk och eftersom Lou vill att hon ska få bästa möjliga vård skriver han på för Yankees för att få pengar att kunna ge henne det. Detta måste emellertid hemlighållas för henne, men hon får reda på sonens val av karriärbana när hon efter att ha kommit hem från sjukhuset får höra grannarna tala om hennes son, som nu är berömd och omskriven i tidningen. Han väljer dock att fortsätta sin basebollkarriär trots moderns besvikelse. Det slutar med att den inledningsvis basebollhatande modern blir frälst på sporten och sin sons ivrigaste anhängare. Det slutliga beviset på att modern är överbevisad om basebollsporten som en gyllene väg till framgång och lycka är när fadern, då de tillsammans med grannskapet lyssnar på en radioutsändning från en Yankees-match med sonen, triumferande vänder fotografiet på Onkel Otto mot väggen. Detta är Amerika, detta är möjligheternas förlovade land, där sport inte är en sämre karriärväg än ingenjörbanan eller något annat.

Att Lou utvecklas till en självständig man som lösgör sig från moderns grepp om honom kommer även till uttryck då han "räddar" sin hustru Eleanor ur moderns klor. Modern blir inte bara avundsjuk på Eleanor, hon ska också bestämma över hur de ska inreda sitt hem. Eleanor försöker uppgivet låta henne hållas så långt det går, men då Lou märker hur nedstämd hustrun blir av hans dominerande mor talar han modern till rätta. Symtomatiskt nog får vi aldrig se eller höra denna tillrättavisning från Lous sida, huruvida den var hetsig eller inte: i enlighet med filmens mytologisering av Gehrig får vi aldrig se honom vara annat än vänlig, snäll och överseende gentemot sin mor. Ända fram till denna stilla "revolt" mot modern förhåller han sig till henne mer som ett barn än som en självständig man.



Tre firade baseballhjältar från 1930-talet. Lou Gehrig till vänster och Babe Ruth till höger flankerar Philadelphia Athletics Jimmie Foxx, som senare blev stjärna i Boston Red Sox.

Bonustrivia: När Lou möter sin blivande hustru Eleanor Twitchell för första gången på en restaurang efter en match (deras första kontakt sker under hans debutmatch) spelas "I'll See You in My Dreams", en låt som gjordes 1924 till en film med samma namn och som därefter spelats in av en rad kända artister. Inte minst var detta den sista sång som spelades vid den underbara hyllningskonserten i Royal Albert Hall 2002 för George Harrison som dog året innan, *Concert for George* (utgiven på DVD). På konserten framförs "I'll See You in My Dreams" stilfullt av Georges gamle kamrat och musikerkollega Joe Brown (far till sångerskan Sam Brown som bland annat är med i kören på fantastiska Pink Floyd-konserten *Pulse* (1994), utgiven på DVD). Man kan faktiskt jämföra den försynte Lou Gehrig med den likaledes tillbakadragne George Harrison, "The quiet one" i The Beatles. Måhända något långsökt kan då Gehrings lagkamrat och raka motsats som person, den bullrige, upptågsglade och egocentriske Babe Ruth, liknas vid John Lennon, minus Lennons politiska medvetenhet då, förstås.

Bilden av Lou Gehrig som ett i själ och hjärta naivt och oskuldsfullt barn förstärks till viss del av hans förhållande till hustrun, som förvisso är både ömsint, kärleksfull och full av humor, men som också tillrättavisar och ler åt honom och hans tidvisa klumpighet. Även på andra sätt understryks Lous likhet med barn. Dels upptäckts, leds och förmanas han av en sportjournalist och talangscout, Sam Blake, spelad av den mästertlige Walter Brennan. Blake blir här en surrogatpappa till Lou. Dels spelar Lou gärna baseball med småkillar, varvid han förstås själv också blir en lekpappa..

För kvinnor men inte för svarta

Som idrottshjälte tillhörande första generationens immigranter måste Lou Gehrig i filmen göras till en angelägenhet för fler än de som tillhör hans egen etniska grupp – han måste framstå som en ”vanlig” amerikan och som en invandrare bland andra invandrare i den amerikanska smältdegeln. För detta används olika berättarstrategier. Medan hans mor och far bryter på tyska talar Lou flytande amerikanska utan brytning. Dessutom etableras redan i början av filmen immigranttillvaron som delad av många: som pojke får Lou av en tillfällighet bli med och spela baseball på en bakgård tillsammans med ett gäng killar, varmed han råkar slå iväg bollen så hårt och långt att den krossar ett fönster till en kiosk som ägs av en italienare. Då denne kommer hem till Lous tyska familj för att kräva ersättning har han med sig en polis som bryter på irländska. Lou vill gärna göra rätt för sig och betala genom att arbeta extra hos kioskägaren efter skolan, men kioskägaren vill ha ersättning med detsamma varpå de vänskapligt gör upp i godo genom att modern tar av sina sparade pengar ur kakburken. De etniska grupper som är representerade i denna scen står för den vita urbana publik som intresserar sig för – eller antas intressera sig för – Major League-baseball, särskilt då tysk-amerikaner och irländs-amerikaner. Filmens ansvarige producent, filmmogulen Samuel Goldwyn, själv immigrant från Polen, ansåg att Gehrigs livsöde representerade en gripande fabel om uthållighet, ödmjukhet och anspråkslöshet, kvaliteter som han ansåg vara genuint fastrotade i det Amerika hans älskade.

I filmen förekommer inga svarta annat än som skoputsare och som förbiskymtande servitörer i tågvagnen som Gehrig och de andra i New York Yankees åker med. Nu var det förvisso ovanligt med svarta i större roller i den tidens amerikanska filmer, men de svartas osynlighet motiverades också av det faktum att svarta från och med 1890-talet och fram till 1947, då Jackie Robinson släpptes in i storlaget Brooklyn Dodgers, var utestängda från den segregerade högsta baseballigan och istället förvisade till Negro League Baseball.

En tänkt kvinnlig publik till filmen får dock sitt, inte bara genom den söta kärlekshistorien mellan Lou och Eleanor. När de för första gången är ute med varandra på tu man hand och går på dansrestaurang, får vi se ett väl så långt uppträdande för restauranggästerna av ett professionellt danspar. Detta torde inte vara av intresse för en majoritet av filmens manliga publik, om jag får utgå från mig själv.

Avslutningsvis framstår Lou Gehrig i denna film som en ideal hjälte, som den amerikanska drömmen förkroppsligad: arbetsam och ödmjuk trots sina framgångar, en hjälpsam och tacksam son, en kärleksfull och trofast make, alltid en gentleman, samt en plikttrogen och osjälvisk lagkamrat.[6]

Gehrigs namn lever inte bara kvar bland baseballfans. Den sjukdom som tog hans liv går numera under namnet ”Lou Gehrig’s disease”.

Länkar

- Lou Gehrig på The National Baseball Hall of Fame and Museum, med bl.a. fotografier och filmklipp med honom: <http://www.baseballhalloffame.org/hofers/detail.jsp?playerId=114680>
- Lou Gehrig på wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Lou_Gehrig
- *The Pride of the Yankees* på Internet Movie Database (IMD): <http://www.imdb.com/title/tt0035211/>
- *The Pride of the Yankees* på amazon.com: http://www.amazon.com/s/ref=nb_ss_gw?url=search-alias%3Ddvd&field-keywords=The+Pride+of+the+Yankees+

Litteratur

Dahlén, Peter (2004): ”En presidentmakare från Voss. Filmen om Knute Rockne och dess betydelse för Ronald Reagans politiska karriär”, *Moving Bodies (Mennesket i bevegelse)*, nr 2, Norges idrettshøgskole, Oslo.

Erickson, Hal (2002): *The Baseball Filmography, 1915 through 2001 (Second Edition)*, McFarland & Company.

Gehring, Wes D. (2004): *Mr. Deeds Goes to Yankee Stadium. Baseball Films in the Capra Tradition*, Jefferson, North Carolina & London: McFarland.

Tudor, Deborah V. (1997): *Hollywood’s Vision of Team Sports. Heroes, Race, and Gender*, New York & London: Garland Publishing, Inc.

Noter

- [1] Dahlén 2004, s. 63.
- [2] Gehring 2004, s. 49.
- [3] Gehring 2004, s. 49-56.
- [4] Erickson 2002, s. 368.
- [5] Tudor 1997, s. 56.
- [6] Tudor 1977, s. 61.

Copyright © Peter Dahlén 2008